

UDK 929 Perkonig J. L.
Urška Perenič
Ljubljana

STIKI JOSEFA FRIEDRICHA PERKONIGA S SLOVENSKIMI INTELEKTUALCI IN PISATELJI

Članek obravnava usodo avstrijskega koroškega pisatelja Josefa Friedricha Perkoniga v slovenskem prostoru in prinaša odgovor na vprašanje, kakšno kulturnoposredniško vlogo je odigral koroški pisatelj za slovensko literaturo med nemškim bralstvom. Razgrinja povezave med njim in takratnim delom slovenske intelektualne elite, ki jo sestavljajo njegov prevajalec Drago Druškovič (Rok Arih), Herta Arko (poročena Kralj), Alojzij Benkovič, France Bevk, Vlado Habjan, Ivan Mrak, Anton Svetina, Silvester Škerl in Lojze Ude. Analiza odnosov med koroškim piscem in naštetimi osebami je potekala na osnovi obširne pisemske korespondence, ki jo hrani deželni arhiv v Celovcu.

The article discusses the fate of the Austrian Carinthian writer Josef Friedrich Perkonig among Slovenes, between Slovene literature and German readership. It shows the links between him and answers the question what role the Carinthian author played in cultural mediation and the some of the Slovene intellectual elite of the time, which included his translator Drago Druškovič (Rok Arih), Herta Arko (with married name Kralj), Alojzij Benkovič, France Bevk, Vlado Habjan, Ivan Mrak, Anton Svetina, Silvester Škerl, and Lojze Ude. The analysis of the relationships between the Carinthian author and the aforementioned figures was based on the extensive epistolary correspondence preserved in the provincial archives in Klagenfurt.

Ključne besede: Josef Friedrich Perkonig, kulturnoposredniška vloga, koroški pisatelj, pisemska korespondenca, deželni arhiv v Celovcu

Key words: Josef Friedrich Perkonig, role in cultural mediation, Carinthian author, epistolary correspondence, provincial archives in Klagenfurt

Josef Friedrich Perkonig (3. avgust 1890, Borovlje–8. februar 1959, Celovec) se je rodil v Rožu na avstrijskem Koroškem očetu Michaelu Perkonigu, puškarju in graverju slovenskega rodu, ter materi Franziski Glantschnig, hčeri nemškega veleposestnika iz Glanegga. Od leta 1906 je bil član takrat prepovedanega združenja »Burschenschaft Normannia«, znotraj katerega se je začelo v njem postopno vžigati navdušenje za nemško nacionalno, če ne že nacionalistično idejo. Zlasti pomembno je dejstvo, da se prve svetovne vojne ni udeležil kot vojak, saj je bil zaradi kratkovidnosti in srčne napake zavržen. Kljub temu je vojna, posebej dogajanje po njej, globoko poseglo v njegovo življenje. Četudi ne s puško v roki, je kot poročevalec, politik in propagandist zastopal nemške interese na Koroškem. Od marca 1919 je bil član deželnega urada, na zahtevo katerega je poročal o dogajanju na fronti. Istega leta je bil ustanovljen vodilni organ za agitacijo v koroških bojih; na povabilo vodilnega moža organizacije Hansa Steinachera je postal njegov sodelavec tudi Perkonig. Od 1930 do 1938 je predsedoval »Heimatbundu« in bil sodelavec ilegalne stranke »NSDAP«. Vseskozi je bil v samem jedru političnega dogajanja in nosilec kdaj med sabo nasprotujočih si vlog, ki ga kažejo kot med umetnost in politiko razcepljeno osebo. Danes so pogledi nanj deljeni: nekateri

vidijo v njem umetnika in prevode slovenskih del v nemščino tolmačijo kot njegovo spravo s Slovenci, drugi politika, tretji poudarjajo neločljivo povezanost obeh vlog. Zame je zanimiv zlasti njegov odnos do Slovencev, tako do tistih v matični domovini kot koroških. Neizpodbitno je dejstvo, da je bil v času bojev za severno mejo, ko so bili koroški Slovenci izpostavljeni raznarodovanju, na nemški strani. Po drugi strani mu je politično udejstvovanje, čeprav Slovincem nenaklonjeno, na poseben način koristilo, saj samo kot ustvarjalec t. i. pokrajinske, domačijske literature verjetno ne bi zbujal toliko zanimanja in bi bil le eden mnogih avtorjev, ki so svoje delo posvetili opevanju domače grude in danes veljajo za drugo-, če ne celo tretjerazredne pisce. Pisemska korespondenca prevprašuje mnenje tistega dela literarnozgodovinske stroke, ki govori o »spravi« in razgrinja Perkonigovo kulturnoposredniško vlogo in povezave med njim in delom slovenske intelektualne elite.

Za analizo je bilo relevantnih dvainpetdeset pisem. Gradivo dokazuje, da je koroškega pisatelja v stik s slovenskimi ustvarjalci prinesla prevajalska dejavnost, kamor sodi sodelovanje s Hertto Arko (Kralj), s katero sta paralelno prevajala dela Ivana Cankarja, Ivana Tavčarja, Miška Kranjca in Frana Milčinskega. Preko pisem je prihajalo do izmenjave knjig. Slovenski avtorji so Perkoniga seznanjali s svojimi načrti, mu pošiljali rokopise ali izdaje svojih del ali del avtorjev, za katere so sklepali, da so v območju njegovih interesov. Nekaj je povabil, tako z ene kot druge strani, in sicer v Ljubljano, Celovec, Dalmacijo. Pogosto so se obračali nanj, da bi ga kot vplivno avstrijsko osebnost prosili za posredovanje, bodisi pri založbi, na knjižnem trgu ali v gledališču.

1 Josef Friedrich Perkonig – Herta Arko (por. Kralj) ¹

Njuna pisma je mogoče razdeliti na dva tematska sklopa: v prvega sodita pismi, nastali izpod peresa Kraljeve leta 1930 in imata obliko prošnje; v drugega sodi preostalih pet pisem (vsa iz leta 1946), katerih avtorica je Kraljeva in se navezujejo na prevajalsko sodelovanje.

Pismi prvega sklopa sta bili iz Ljubljane poslani 15. maja in 24. junija leta 1930. Sta iz časa, ko se ustvarjalca še nista osebno poznala. Vendar pa je Arkova v tem času že prebirala njegovo prozo, ki jo je visoko cenila. »Aus Ihren schönen Werken sind Sie uns ja schon lange und gut bekannt«, ² je zatrdila v enem od pisem, ki mu ga je poslala potem, ko ga je njen oče, ki se je mudil v Št. Vidu, osebno spoznal. Perkonigu je takrat razkril hčerini »dramski eksperiment«, prevod slovenske komedije Cvetka Golarja³ *Vdova Rošlinka* v avstrijski dialekt, saj se je zavedal njegovega položaja v nemškem prostoru ter moči posredovanja za hčer Hertto. Tako je ta v upanju, da bo pripravljen posredovati

¹ Herta Kralj (1904–1982), avstrijska prevajalka, žena gledališkega igralca Emila Kralja. (*Slovenski leksikon novejšega prevajanja* 3, ur. Janko Moder, Koper: Založba Lipa, 1985, str. 155.)

² Pismo Herte Arko Perkonigu, 15. maj 1930.

³ Cvetko Golar (4. maj 1879, Gosteče pri Sori), gimnazijo je končal v Ljubljani, opustil študije in živel po raznih krajih nestalno življenje literata. Prve pesmi je objavil leta 1900 (psevd. Demeter C. G.) v *LZ*. Izdal je pesemski zbirki *Pisano polje* (1910), *Rožni grm* (1919); *Poletno klasje* (1923). Napisal je *Kmečke povesti* (1914), *Pastirjevo nevesto* (1923), dramo *Zapeljivka* (1925) in burko *Vdova Rošlinka* (1925). (*Slovenski biografski leksikon* 1, ur. Izidor Cankar, Joža Glonar, Franc Kidrič, Janko Šlebinger, Ljubljana: Zadržna gospodarska banka, 1925, str. 222.)

zanjo, nanj naslovila prijazno pismo, v katerem se iz položaja pretirane majhnosti obrača na velikana koroške literature: »Papa hat Ihnen von meinem kleinen dramatischen Experiment erzählt und danke ich Ihnen an dieser Stelle herzlich für Ihre freundliche Bereitwilligkeit, durch Ihre vielseitigen Verbindungen in Österreich für die Sache etwas tun zu wollen.« Bolj kakor na Perkoniga – umetnika, se obrača na Perkoniga – posrednika, pomembno osebnost avstrijskega kulturno-političnega življenja. Dokaz za to je, da ga sploh ne prosi za oceno umetniške vrednosti svojega dela, saj se zaveda kvalitete prevoda, potem ko je založba Otto Eirich na Dunaju z zanimanjem sprejela njen rokopis. Očitno je bilo, da bo igra našla pot na oder, bilo je le vprašanje časa. Preko Perkoniga je skušala zadevo pospešiti. V nadaljevanju mu je kot na dlani ponudila idejo, da bi bilo najboljšje stopiti v stik s konkretno igralko, ki bi prevzela glavno vlogo, ter jo napotiti na založbo.

Iz drugega pisma, v katerem se mu je zahvalila za »prijazne nasvete«, je razvidno, da ji je medtem odgovoril. Čeprav ne zvemo natanko, o čem je bilo v njegovem pismu govora, je iz napisanega mogoče sklepati, da so se nasveti nanašali na sam prevod, bodisi na jezikovno, stilno ali katero drugo plat, medtem ko posredniška vloga, v uresničitev katere je pravzaprav najbolj verjela, še ni bila opravljena. Še več, Perkonig jo je elegantno zaobšel, tako da jo je napotil na kolega dr. Pirkerja.⁴ Ali je do uprizoritve prišlo, iz pisem ni razvidno. Po danes znanih podatkih Golarjeva *Rošlinka* ni bila nikoli natisnjena niti v avstrijskem dialektu niti v knjižni nemščini. Znan je le prevod Antona Kmeta v slovaščino (1932) in Jakše Kušana v srbohrvaščino. Na osnovi obravnavanih pisem je mogoče skleniti, da Perkonig ni opravil posredniške vloge slovenske literature v nemškem prostoru.

Pisma iz leta 1946 dokazujejo, da sta se medtem osebno spoznala in že močno sodelovala, saj v ta čas sodi vseh pet prevodov proznih del Ivana Cankarja, Ivana Tavčarja, Miška Kranjca in Frana Milčinskega. Leta 1947 je izšel prevod *Zgodb iz doline Šentflorjanske* kot *Aus dem Florianital*, šest let kasneje ponatis *Spuk im Florianital*. Leta 1948 sta nemškimi bralskim krogom prinesla prevod Milčinskega *Pravljic (Slovenische Volksmärchen)*, ki ga sestavlja osemindvajset pripovedk, pravljic in legend. 1953 sta poskrbela za nemški prevod že leta 1935 nastalih Kranjčevih novel: pod naslovom *Sprung in die Welt* je izšel prevod *Bega s kmetov*, noveli *Režonja na svojem* in *Martin Žalik na kmetih* sta izšli pod skupnim naslovom *Herr auf eigenem Grund*.

Josef Friedrich Perkonig je bil vsaj že 1946 odločen, da bo nemškemu bralstvu predstavil Cankarja. Za pomoč pri iskanju podatkov o pisateljevem življenju in delu je angažiral Herto Kralj, ki 1. julija 1946 sporoča, da je med knjigami svojega moža našla le nekaj osnovnih podatkov, ki naj služijo kot oporne točke. Posredovala mu jih je v obliki dispozicijskih točk z nekaj bistvenimi poudarki. Navedbi osnovnih podatkov (datum, kraj rojstva, pot šolanja) je dodala, da se rojstna Vrhnika v delih pojavlja kot

⁴ Maks Pirker (1886–1931), Studium der Germanistik (Graz, Wien und München), 1924 mit der Leitung der Stud. Bibl. in Klagenfurt betraut. Pirker entfaltet seine umfangreiche publizistische Tätigkeit, vor allem auf dem Gebiet der Theatergeschichte. Er war der Mitarbeiter vieler Zeitungen und Zeitschriften. Besonders verdienstvoll ist die Herausgabe einer handschriftlichen Ariensammlung der Österreichischen Nationalbibliothek, die wertvolles Quellenmaterial zur Wiener Theatergeschichte von 1738–57 bietet. (*Österreichisches biographisches Lexikon 1815–1950, Band VIII*, Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1983, str. 94.)

»čudoviti kraj«, mati pa Cankarju pomeni »utelešeno ljubezen in žrtvovanje«. Izpostavila je tri osrednje teme: mater, boga, domovino. Prav o tem je pisal Perkonig v spremni besedi k prevodu, kar sproža vprašanje o izvornosti njegove interpretacije Cankarja.

V sklopu posredovanja Cankarjevega dela v nemškem prostoru je treba omeniti, da je Perkonig dosegel gostovanje ljubljanskega odra s Cankarjevo dramo *Pohujšanje v dolini Šentflorjanski* v gledališču v Celovcu.⁵

Poleg zgoraj omenjenega je steklo še ostalo prevajalsko delo. Kraljeva je prevajala več del hkrati. Sprevajalcu je spodbudno pisala: »Bis zum Ende dieses Monates wird Tavčar (Dr. Ivan Tavčar-s Gesammelte Schriften, IV. Bd.: *Cvetje v jeseni* (Blüten im Herbst), /.../ Laibach 1921 bei »Tiskovna Zadruga«) als auch der Milčinski fertig.«⁶ Opravljala je vlogo Perkonigove mentorice in jezikovnostilistične svetovalke. Sporočila mu je posege v prevodu in jih argumentirala tako z vsebino kot z analogijami v slovenskem jeziku. Predlagala je spremembo naslova »Aus dem Sankt Florianistal« v »Florianital«, »da in Krain für gewisse Heilige diese latinisierende Form sehr eingebürgert ist /.../ es heißt Florianigasse u. Florianikirche«.⁷ Z naslovom ni bila popolnoma zadovoljna, »weil das weibliche Geschlecht fehlt, Cankar aber die »dolina« als Mutter, Erde, Heimat u. Liebe u. Sündenbeladenheit personifiziert«,⁸ a se je zavedala, da prevod nikoli povsem ne ustreza izvorniku. Naslov Tavčarjevega »Blüten im Herbst« je spremenila v »Herbstblüte« ter to utemeljila s pomočjo vsebine. Pri prevajanju je naletela na spremno besedo Ivana Prijatelja. Ker se ji je zdela uporabna s kulturnozgodovinskega kot narodopisnega vidika, se je odločila, da jo bo prevedla, saj bodo določena mesta le-te kasneje (na primer pri pisanju uvodnih besed k prevodu) lahko uporabna. Spopadla se je s pridobitvijo avtorskih pravic za objavo omenjenega dela. Prevajalca sta bila malce pozna, saj jih je Tavčarjeva žena medtem odstopila profesorju Svobodi,⁹ ki naj bi prevedel roman *Izza kongresa*. Stopila je v kontakt s profesorjem in odpisala: »Dieser (R. Bubi) ist aber gerne bereit, die Rechte für das von uns Geplante abzutreten, da er ja eigentlich nur das bereits übersetzte u. auf der Flucht verlorene »Izza kongresa« nochmals verfassen will.«¹⁰

Opravila je izbor pripovedk Frana Milčinskega za nemški prevod, pri čemer so v ožji izbor prišle tiste, »die mir noch aus dem Munde unserer Kinderfrau tief in Erinnerung sind«.¹¹

⁵ *Náš tednik-Kronika* 12. februarja 1959.

⁶ Pismo Herte Kralj Perkonigu, 9. september 1946.

⁷ Pismo Herte Kralj Perkonigu, 9. avgust 1946.

⁸ Ebd.

⁹ Psevdonima Svoboda se je posluževalo več oseb (npr. Ivan Šinkovic, Fran Gestrin). Možen kandidat za profesorja Svobodo je Fran Govekar, ki je prevajal predvsem iz češčine, srbohrvaščine in nemščine. »Po drugi strani pa je možno, da je Tavčarjeva žena nekomu v Avstriji zaupala prevod dela. To je mogoče sklepati iz tedanje splošne prakse, ko avtorstvo ni bilo čisto avtomatsko univerzalno zaščiteno in so se pogodbe sklepale za vsako državo posebej (sovjetski avtorji so npr. svoje knjige najprej praviloma izdajali v Nemčiji – zaradi avtorskih pravic, ki jih Sovjetska zveza nikomur ni priznavala). Se pravi: Perkonig in njegova sodelavka sta delala v Avstriji in za Avstrijo je Tavčarjeva žena očitno že odstopila pravice. Verjetno torej Svoboda ni psevdonim, ampak pravi priimek; mogoče je mož celo Svoboda, kar je dovolj pogost priimek Čehov na Dunaju« (po navedbah ddr. Igorja Grdine).

¹⁰ Pismo Herte Kralj Perkonigu, 6. november 1946.

¹¹ Pismo Herte Kralj Perkonigu, 21. avgust 1946.

Pisemsko gradivo kaže, da je Kraljeva v tem kooperativnem odnosu izpolnjevala širok diapazon funkcij. Bila je zbiralka podatkov o avtorjih, prevajalka in jezikovnostilistična svetovalka, pridobila je tudi avtorske pravice. Na drugi strani pa so mnogi kot znak Perkonigove sprave s Slovenci razumeli prav zgoraj omenjeni prevodni delež. Analiza pisemske korespondence postavlja v odnos pisateljevo kulturnoposredniško vlogo in prevajalsko aktivnost Kraljeve in vodi do ugotovitve, da je njegov prevajalski in posredniški delež bistveno manjši od pričakovanega oziroma da so prevodi plod njunega sodelovanja.

2 Josef Friedrich Perkonig – Alojzij Benkovič¹²

28. junija 1933 je Alojzij Benkovič, lekarnar »Pri Orlu« na Glavnem trgu v Mariboru, pisal Perkonigu, da bi mu ta dovolil objavo prevoda ene od pesmi, na katero je Benkovič naletel v časopisu *Kärnten*. Za katero stvaritev je šlo, ni jasno, zagotovo pa prevod ni izšel v *Mladiki*, kjer ga je sprva nameraval objaviti. V nadaljevanju je predstavil prevajalske dosežke iz nemščine v slovenščino (Goethe: *Hermann in Doroteja*, nastal ob 100. obletnici Goethejeve smrti, Grillparzer: *Sappho*, Wilbrandt: *Geister und Menschen*, Schönherr: *Weibsteufel*, *Der Gewissenwurm* Anzengruberja, Heine: *Lyrisches Intermezzo* in neobjavljene *Die Heimkehr in Baladen und Romanzen*). Prevajal je iz ruščine, poljščine, češčine, francoščine, angleščine (O. Wilde), madžarščine (za objavo Petöfija je upal na pomoč Petöfijevega društva v Budimpešti).

Kako je bilo s podelitvijo avtorskih pravic ni znano, saj v pisemski korespondenci manjka Perkonigov odgovor. Glede na to, da si je večino svojih pisem shranjeval, lahko sklepamo, da si tega ni shranil; obstaja možnost, da Benkoviču, takrat le enemu od študentov, ni odpisal.

3 Josef Friedrich Perkonig – France Bevk

Bevk si je s Perkonigom dopisoval kot zastopnik Društva slovenskih književnikov. Pod naslovom »Ein ragendes Beispiel österreichischer Toleranz. Vom Leben und Weben eines stillen Volkstums in Kärnten« je 1947 v 1. zvezku 2. letnika časopisa *Austria, Zeitschrift für Kultur und Geistesleben* izšel Perkonigov esej, ki ga bolj poznamo kot »Der Kärntner Slowene«. Slovenski prevod le-tega je bil objavljen v 7.–10. številki revije *Svoboda* Slovenske prosvetne zveze leta 1951. Društvo slovenskih književnikov je objavo sprejelo z navdušenjem. O tem je France Bevk poročal avtorju. Priznal mu je, da je prvi nemško piščoči pisatelj, ki je našel za koroške Slovence »tope besede«. Sledilo je povabilo v Dubrovnik,¹³ 14. decembra 1952 so ga gostili v ljubljanskem hotelu Slon. 1954 so pri Wancuri izšli že omenjeni prevodi. Bevk je nemudoma odpisal prevajalcu in zaželel

¹² Alojzij Benkovič (rojen 1867, Kamnik), v Ljubljani je obiskoval gimnazijo, na Dunaju farmacijo. Prevajal je iz češčine (Jirasek, Neruda), poljščine (Orzeszkowa), ruščine (A. K. Tolstoj), francoščine (Sardou, Dandet) in nemščine (Grillparzer, Schönherr, Anzengruber, Heine). (*Slovenski biografski leksikon 1*, ur. Izidor Cankar, Joža Glonar, Franc Kidrič, Janko Šlebinger, Ljubljana: Zadržna gospodarska banka, 1925, str. 32.)

¹³ »V smislu dogovora med Vami in gosp. Udetom Vas zato v ljudo vabimo, da prebijete nekaj dni v Dubrovniku, v bližini otoka Lopud, pokrajine in ljudi, ki jih v svojem romanu istega imena s tako ljubezni opisuete.« (Pismo Franceta Bevka Perkonigu, 22. september 1952.)

uspeh na knjižnem trgu. Navdušenje slovenskih kulturnikov nad prevedenimi deli je bilo tako veliko, da je bila pozabljena avtorjeva sovražnost do Kraljevine SHS v dvajsetih letih. Prevodi so postali simbol prevajalčeve duhovne povezanosti s Slovenci. V pismih ni zaslediti kritične distance. Zdi se, kot bi pet knjig izbrisalo zgodovinska nasprotja in bilo glavni argument v utemeljevanju sprave s Slovenci v 40-ih in 50-ih letih.

Pisemska korespondenca Perkonig – Kralj kaže, da je gradivo vsaj za prevod Milčinskega zbrala Kraljeva, medtem ko za ostale tri prevode to ni mogoče ugotoviti. Vendar se ob splošno sprejeti postavki, da je Perkonig prevajalec in posrednik slovenskih proznih avtorjev v nemščino, postavlja vprašanje, zakaj je nemškemu bralstvu posredoval ravno ta in ne katero drugo delo. 2. julija 1953 mu je Bevk posredoval seznam del, ki sta ga sestavila Anton Slodnjak in Alfonz Gspan in bi bila kot reprezentativna dela slovenske književnosti vredna prevoda v nemščino. Med živečimi avtorji sta predlagala:

Ciril Kosmač: *Sreča in kruh*, Prežihov Voranc: *Samorastniki*, Ivan Pregelj: *Bogovec Jernej* (ali morda izbor novel), Juš Kozak: *Izbor novel*, Anton Ingolič: *Soseska*, Fran Saleški Finžgar: *Dekla Ančka*; med deli umrlih avtorjev pa: Milan Pugelj: *Izbrane novele*, Josip Jurčič: *Deseti brat*, Janko Kersnik: *Kmetske slike*, Josip Stritar: *Sodnikovi* (povzeto po pismu Franceta Bevka Perkonigu, 2. julij 1953). Kljub naklonjenosti slovenskih književnikov in predlogu s strani velikih literarnozgodovinskih imen ni prišlo do prevoda. Posredniška vloga ni bila opravljena prav tam, kjer bi si jo slovenski literarnozgodovinski krog morda najbolj želel. Zanimivo je, da koroški pisatelj ni nikoli poskrbel za prevod del sodobnika Lovra Kuharja. S primerjavo usod obeh pisateljskih eksistenc lahko delno odgovorimo na vprašanje, zakaj se je v tem primeru izognil posredniški vlogi.

V nasprotju z J. F. Perkonigom, ki so mu bile oblasti naklonjene, je Prežihova zasebna kot pisateljska in politična usoda povsem drugačna. Prežihov Voranc (1893–1950) je bil za časa prve svetovne vojne vojak, ki je nato ubežal na italijansko stran ter kot vojni ujetnik pristal v taborišču. Po koncu vojne se je vrnil domov. 1920 je dobil službo pri bratovski skladnici v železarni na Ravnah. Bil je eden soustanoviteljev komunistične organizacije, od 1930–1939 eden glavnih političnih aktivistov Komunistične partije Jugoslavije. 1930 se je zaradi političnega preganjanja umaknil v Avstrijo, 1934 so ga kot komunista in revolucionarja zaprli na Dunaju. Po vrnitvi se je skrival v Ljubljani, kjer je nadaljeval z ilegalnim političnim delom, a je bil leta 1943 nasilno interniran v koncentracijski taborišči Sachsenhausen in Mauthausen. Kot narodnozaveden koroški Slovenec in komunist se je dobro zavedal omejenih publikacijskih možnosti in je, kot trdi Karl Markus Gauß, »beim Schreiben seine Möglichkeiten wie seine Grenzen stets klug bedacht und sich der literarischen Mittel, über die er verfügte, äußerst kalkuliert bedient« (Karl Markus Gauß 1992, 77). Težave, ki jih je imel z nemško oblastjo zaradi *Požganice*, kažejo, v kako težkih razmerah je bil prisiljen delati v primerjavi z nemško pišočim sodobnikom. *Požganica* (1939), ki se dogaja v času po razpadu Avstro-Ogrske in bojev za severno mejo ter koroškega plebiscita, je bila zasnovana leta 1936, ko je bil avtor zaprt na Dunaju. Rokopis so mu v zaporu zaplenili in vrnili po sedmih mesecih, ko je prestal cenzuro, ki ga je odobrila z naslednjimi besedami: »Es handelt sich um eine belletristische Arbeit unter dem Titel »Feuer«. Behandelt die Begebenheiten nach dem Zusammenbruch Österreichs und bei der Gründung Jugoslawiens. Die Arbeit ist unpolitisch.« (Karl Markus Gauss 1992, 83) Toda delo je bilo

vse prej kot nepolitično. Avtor je po izidu romana pisal bratu Avgustu prav o naravnosti romana zoper glavnega sovražnika slovenskega naroda, pangermansko idejo kot različico fašizma.

1945 je Prežih Antonu Svetini¹⁴ (o tem slednji poroča J. F. Perkonigu) podelil avtorske pravice in tako kmalu dobimo prevod *Jamnice* (»Das Dorf in der Mulde«) in *Požganice* (»Die Brandalm«). Čeprav sta bila oba prevoda sprejeta pri dunajski (»Wiener Verlag«) in berlinski založbi (»Welt und Volk«), do izdaje ni prišlo, in sicer zaradi konflikta med nacionalsocialistično oblastjo in »Kominformom«. Prevod *Požganice* je bil končan že leta 1947. Istega leta naletimo na edino Perkonigovo omembo Prežihovega dela, in sicer v časopisu *Austria, Zeitschrift für Kultur und Geistesleben II* (1947, str. 9): »Wenn man jenen Gewährsmann um die Namen von Lebenden fragt, in denen sich das Seiende ankündigt, dann vernimmt man etwa von Lovro Kuhar, der in dem Roman »Požganica« eine bisher ungekannte Tiefe ausgelotet hat«. To so vse besede, ki jih je v avstrijski javnosti namenil slovenskemu koroškemu sodobniku.

Svetina je kasneje Perkonigu v pregled in korekturo poslal rokopis v nemščino prevedene *Jamnice* s prošnjo, da bi se pozanimal, ali je v Celovcu oziroma Avstriji založba, ki bi prevzela natis obeh prevodov. V branje mu je ponudil prevod *Požganice*, ki je 1952 še vedno obstajala samo v rokopisni obliki. Toda spet je bilo posredovanje pri založbi neplodno, saj je delo izšlo v nemškem prevodu šele 1983 v sodelovanju s Petrom Wieserjem, medtem ko po znanih podatkih *Jamnica* v nemščini do danes ni bila natisnjena.

Iz tega sledi, da Perkonig ni podpiral Prežiha in mu ni odprl vrat med nemško bralstvo. Razlogov je več: eden možnih je, da sta bila oba koroška pisatelja in sodobnika, eden nemško, drugi slovensko pišoč. Nekoliko težje je trditi, da sta bila konkurenta, če že, potem gotovo ne enakovredna, saj je Prežih ustvarjal v zahtevnejših, s strani tedanje oblasti nenaklonjenih razmerah (kar je vidno v zgoraj navedenih življenjepisnih podatkih), medtem ko drugi ne v zasebnem ne v javnem življenju in z objavami v glavnem ni imel težav. Po drugi strani sta bila konkurenta glede na snovno podlago del (čas boja za severno mejo po koncu prve svetovne vojne), njeno različno, nasprotujočo si umetniško predelavo (transformacijo zgodovinske stvarnosti v pisano besedo) in diametralno nasprotna si pogleda nanjo. V času koroških bojov med letoma 1919 in 1921 sta bila oba propagandista, le vsak na svoji fronti. Prvi je obdobje bojev doživel v Mežiški dolini kot pisec agitacijskih člankov, drugi je kot poročevalec in agitator deloval na avstrijski strani. Nesmiselno bi se bilo opredeljevati do tega, kateri od njiju je bolj zvest zgodovinski resnici, kateri jo v večji meri potvarja, čigav pogled je boljši. Bistveno je predvsem, da ponujata vsak svojo, nasprotujočo si perspektivo istega zgodovinskega obdobja, in to je verjetno eden glavnih razlogov Perkonigove nenaklonjenosti koroškemu sodobniku.

¹⁴ Anton Svetina (rojen 1891, Vranksko). 1899–1902 je obiskoval osnovno šolo v Pliberku, 1902–1910 gimnazijo v Mariboru in študiral 1910–1915 pravo na Dunaju. 1943 je doktoriral v Ljubljani. V času med plebiscitom je bil v upravni službi, 1919 v Velikovcu kot vojak, kasneje kot član Narodnega sveta za Koroško. V nemščino je prevajal leposlovje, nekaj črtic iz Prežihovih *Solzic*, *Jamnico* in *Požganico*. Slednja je izšla v nemškem prevodu šele 1983 v sodelovanju s Petrom Wieserjem, medtem ko *Jamnica* po znanih podatkih v nemščini do danes ni bila natisnjena. V rokopisu je ostal nemški prevod Bartolovega *Alamuta*. (*Slovenski biografski leksikon 3*, ur. Alfonz Gspan, Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1960–1971, str. 564.)

4 Josef Friedrich Perkonig – Drago Druškovič (Rok Arih)¹⁵

Drago Druškovič v petdesetih letih opravljal posredniško vlogo med avstrijskim in slovenskim prostorom vsaj na tri načine: pisal je kritične eseje in lastna opažanja o sodobni avstrijski literaturi, znanstvene prispevke na temo odnosov med obema narodoma na Koroškem, pripravljale je radijske prispevke o sodobni avstrijski književnosti in prevajal. Navedeni načini kulturnega posredništva so povezani tudi s koroškim pisateljem.

14. januarja 1958 se je Perkonig zahvalil Druškoviču za prevod romana *Honigraub oder Hügel St. Joseph* v slovenščino, 21. marca istega leta pa se je drugi obrnil na avtorja in prosil za delovno srečanje, saj je Cankarjeva založba zahtevala, da prevodu zagotovi spremno besedo, ki naj prinese oris pisateljevega življenja in dela. Leta 1960 končno izide prevod omenjenega romana, in sicer pod naslovom *Ugrabljena strd*.

Za radio Ljubljana je leta 1954 pripravil prispevek na temo Josefa Friedricha Perkoniga, naslovljen »Srečanje z avstrijskim pisateljem Friederichom Perkonigom«, ki so ga prenašali 3. avgusta 1954 med 21. in 21.30 v sklopu oddaje, namenjene literaturi. Poslušalcem je predstavil pisateljev življenjepis in literarno-esejistično ustvarjalnost, pri čemer je izpostavil prevode slovenskih avtorjev ter prebral nekaj krajših odlomkov iz avtobiografskega romana *Im Morgenlicht* (1948) ter iz romana *Ev und Christopher* (1952), ki jih je sam prevedel za to priložnost. V okviru projekta kulturne izmenjave in sodelovanja med obema narodnostma na Koroškem je načrtoval še več takih oddaj, v katerih je nameraval predstaviti več manjših esejističnih oziroma literarnih poskusov prominentnih avstrijskih avtorjev. Perkoniga je prosil za sugestijo. 14. oktobra 1954 je ta za prihodnje oddaje predlagal Alexandra Lerneta Holenio,¹⁶ Karla Heinricha Waggerla,¹⁷ Maxa Mella.¹⁸ Vsi so veljali za nacionalistično orientirane avtorje.

¹⁵ Drago Druškovič – Rok Arih (rojen 30. septembra, Slovenj Gradec). Na začetku 2. svetovne vojne je bil izgnan v Srbijo, v NOB-ju je bil od leta 1941, od 1944 je bil pri koroških partizanih, kjer je ostal do 1948. Deloval je na oddelku za zamejstvo pri SZDL Slovenije, od 1959 do 1974 je bil ravnatelj Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani. Kot pisatelj je gojil predvsem kratke oblike: novele, črtice, krokiže. V njih je upodabljal večinoma Koroško v času vojne. Bil je urednik pri *Novi reviji*, uredil je *Zbrano delo* Prežihovega Voranca (12 knjig) in pisal razprave o narodnem vprašanju. Dela: *In minila so leta* (skupaj z V. Habjanom, C. Zagorskim, R. Zakojškom in J. Gradišnikom, izbor novel, 1954), *Zato* (novele, 1957), *Krokiji* (skice in novele, 1964), *Zibelka* (črtice, 1953). (*Leksikon Slovenska književnost*, ur. Janko Kos, Ksenija Dolinar in Andrej Blatnik, Ljubljana: Cankarjeva založba, 1996, str. 14.)

¹⁶ Alexander Lernet Holenia (1897–1976). Teilnahme am 1. und 2. Weltkrieg, dann freier Schriftsteller, Chefdramaturg bei der Heeresfilmstelle. Dramatiker, Erzähler, Essayist. Werke: *Die nächtliche Hochzeit* (Roman, 1930), *Germanien* (1946) usw. (*Deutsches Literaturlexikon, Biographisches und bibliographisches Handbuch, Neunter Band*, Bern, München: Francke Verlag, 1984, str. 1275.)

¹⁷ Karl Heinrich Waggerl (1897–1973), lebte als Lehrer, Kunsthandwerker und freier Schriftsteller. Werke: *Brot* (1930), *Mütter* (1935), *Ein Mensch wie ich* (1963) usw. (*Meyers Enzyklopädisches Lexikon in 25 Bänden, Band 24*, Mannheim: Bibliographisches Institut AG, 1979, str. 756.)

¹⁸ Max Mell (1882–1971), Studium der Philologie, Germanistik in Wien, 1916–18 Artilleriesoldat, dann freier Schriftsteller in Wien. 1914 Bauernfeld-Preis, 1927 Preis der Stadt Wien, 1929 und 1940 Grillparzer-Preis usw. Dramatiker, Lyriker, Erzähler, Essayist, Übersetzer. Werke: *Gedichte* (1919), *Morgenwege* (1924), *Das Donauweibchen* (1938) usw. (*Deutsches Literaturlexikon, Biographisches und bibliographisches Handbuch, Zehnter Band*, Bern: Francke Verlag, 1986, str. 810.)

Dopisovanje Druškovič – Perkonig kaže na bogato posredništvo z Druškovičeve strani, medtem ko ostaja Perkonigov del neploden.

5 Josef Friedrich Perkonig – Vlado Habjan¹⁹

Poleg odlomkov iz dveh romanov J. F. Perkoniga, ki so bili v prevodu predstavljeni slovenskemu poslušalstvu v radijski oddaji avgusta 1954, so po besedah Vlada Habjana nameravali na podoben način posredovati še katerega od tekstov istega avtorja, najverjetneje feljton ali novelo.

Habjan je pismu (18. januar 1955) priložil leta 1954 izdano zbirko novel štajerskih in koroških piscev *In minila so leta* in napovedal nemški prevod svojega romana *Pomlad vnukov*.

6 Josef Friedrich Perkonig – Ivan Mrak

Tako kot se je v tridesetih letih obrnila na veliko avtoriteto Herta Arko, se je 6. novembra 1950 slovenski dramatik Ivan Mrak, saj je upal, da bo na ta način njegovemu dramskemu delu utrta pot v evropski svet. J. F. Perkonigu je poslal v pregled tragedijo *Marija Tudor*, o kateri se je slednji izrazil pozitivno in obljubil, da bo poskrbel za prevod. Danes imamo prevod v angleščino, nemškega prevoda zaenkrat ne beležimo, kar pomeni, da so bile obljube Mraku prazne in da kulturnoposredniška vloga ni bila opravljena.

7 Josef Friedrich Perkonig – Silvester Škerl²⁰

Silvester Škerl, tajnik jugoslovanske knjigarne, se je s koroškim ustvarjalcem seznanil leta 1933. Očitno je Perkonig Ljubljano obiskal večkrat zapored, vsekakor vsaj trikrat, in sicer 1933, kot je razvidno iz Škerlovega pisma, pred letom 1952, ko ga je gostilo Društvo slovenskih književnikov, in leta 1955, kar omenja v pismu Habjan. Med vsemi navedenimi imeni je bilo Škerlovo posredovanje v prid koroškega pisca najmanj plodno. Zaradi takratnega spleta okoliščin ga sploh ni opravil.

Pred Druškovičem in Udetom (že 1933) je imel idejo o prevodu del koroškega pisatelja v slovenščino tudi sam.²¹ 7. avgusta 1933 je poslal avtorju izčrpno pismo, v katerem je ubesedil razmišljanje ob recepciji romana *Mensch wie du und ich* (1932), ki ga je navdušil do te mere, da je načrtoval prevod v slovenščino. Pismo je literarna kritika v pravem pomenu besede, saj opozarja tako na dobra kot šibka, nedodelana

¹⁹ Vlado Habjan (rojen 1919, Tabor v Savinjski dolini). V NOB je bil od leta 1941, kjer je bil tudi komisar bataljona. Po II. svetovni vojni se je zaposlil kot urednik pri radiu Ljubljana, od 1959 pa živel kot samostojni književnik. Dela: *In minila so leta*, 1954 (izbor novel skupaj z R. Arihom, J. Gradišnikom, C. Zagorskim, R. Zakojškom), *Pomlad vnukov*, (1955). (*Leksikon Slovenska književnost*, ur. Janko Kos, Ksenija Dolinar in Andrej Blatnik, Ljubljana: Cankarjeva založba, 1996, str. 134.)

²⁰ Silvester Škerl (1903, Trst): prevajalec, založnik, igralec, pesnik. Nemško osnovno šolo in gimnazijo je obiskoval od 1909–18 v Trstu, 1920–21 je bil angažiran v ljubljanski drami. Med 1930–35 je bil knjižni tajnik Jugoslovanske knjigarne (organiziral je knjižne zbirke: Lepslovna, Ljudska, Mladinska, Kozmos), 1934 je ustanovil Akademsko založbo z dvema knjigarnama. Iz nemščine je prevedel: Thomas Mann: *Izpovedi pustolovca F. Krulla*, 1958, E. M. Remarq: *Noč v Lizboni*, 1964, A. Seghers: *Sedmi križ*, 1950. (*Slovenski biografski leksikon* 3, ur. Alfonz Gspan, Ljubljana: Zadržna gospodarska banka, 1960–1971, str. 632–633.)

²¹ Pismo Silvestra Škerla Perkonigu, 7. avgust 1933.

mesta v romanu, ki jih podpre z argumenti. Po eni strani ga je branje romana pritegnilo, po drugi strani ga je zmotilo zgradbeno in pripovedno neravnovesje med začetnimi odstavki in zaključkom romana, saj je prvi preveč podroben, drugi z besedami skop. Čeprav roman ni krščanski v pravem pomenu besede, ga prežema vera v nadčloveško, nadzemljsko (presega nihilizem), zato obstaja možnost objave slovenskega prevoda pri katoliški založbi. Ko se zdi, da ni več nobene ovire, pa prejšnjo trditev zanika in se spotakne prav ob občo moralo romana, ki nasprotuje programskim tendencam in ideološki usmerjenosti založbe, ter dolžino, ki pri objavi lahko odigra odločilno vlogo. Tako tendence založnika kot sodelovanje pri ustanavljanju Akademске založbe povsem onemogočijo vstop Perkoniga med slovensko bralstvo v tridesetih letih, pismo pa izzveni v vprašanju: »Vielleicht eignet sich ein anderes Werk zur Übersetzung besser?«²²

Prvi in edini prevod dobimo slabih trideset let pozneje (leta 1960). Pisemska korespondenca ne govori o Perkonigovi posredniški vlogi za slovensko literaturo; po drugi strani pa poskuse Škerlovega posredovanja lahko označimo za neuspešne.

8. Josef Friedrich Perkonig – Lojze Ude²³

Med njima je ohranjenih šestnajst pisem iz obdobja med letoma 1951 in 1957. Tako kot Druškovič je bil Ude pomemben posrednik del koroškega pisatelja v slovenskem prostoru. Dopisovanje se nanaša predvsem na objavo prevoda »Der Kärntner Slowene«. 9. novembra 1950 mu je pisatelj osebno zaupal svoj esej v upanju, da ga bo »koristno« uporabil. Ude je bil nad tekstom navdušen. Zagotovil je, da ga bo v kratkem objavil, tako v originalu kot prevodu, ter obljubil, da bo uvod napisal sam ter s tisto lojalnostjo in obzirnostjo, kakor to zasluži in je to potrebno glede na njegovo mesto v koroškem in avstrijskem svetu. Prevoda ni zaupal komurkoli, saj je hotel, da ta ostane tako po izrazu kot po duhu, ki ga prežema, čim bližje izvirniku. Kasneje se je odločil za dr. Angelo Piskernik, poznavalko koroške problematike.

Prizadeval si je, da bi esej, ki je bil pisan »z veliko topline do koroških Slovencev« in v katerem je pisec našel zanje spodbudne besede, čim prej dosegel slovensko bralstvo, predvsem tisto v matični domovini, ki je avtorja poznalo v drugačni luči in mu očitalo

²² Pismo Silvestra Škerla Perkonigu, 27. april 1934.

²³ Lojze Ude (rojen 1896, Križe na Gorenjskem): pravnik, publicist in zgodovinar. Aprila 1915 je bil mobiliziran v avstrijsko vojsko in januarja 1917 dobil čin praporščaka, kasneje poročnika in bil v vojski do razpada Avstro-Ogrske. V začetku avgusta 1918 je bil zaradi jugoslovanske propagande postavljen pred vojno sodišče, a do razprave ni prišlo. Kot poročnik se je pridružil koroškim prostovoljcem, ki so pod poveljstvom majorja Lavriča 19. novembra 1918 zasedli Borovlje; udeležil se je vseh oboroženih bojov za slovensko Koroško in bil od aprila do oktobra 1920 drugi tajnik pri centralnem Narodnem svetu v Velikovcu. Pred volitvami 11. oktobra 1938 je nastopal z agitacijskimi govori za združeno opozicijo. Po nemški okupaciji Štajerske pa se je pred prisilno preselitvijo umaknil v Ljubljano in se pridružil OF. Septembra 1943 je odšel na osvobojeno ozemlje, 1945 je bil imenovan za direktorja Znanstvenega inštituta v Ljubljani, kjer je maja istega leta ustanovil oddelek za mejna vprašanja, ki je izdal publikacijo v francoščini, italijanščini, angleščini, ruščini in slovenščini ter ob souredništvu Umeta tudi *Koroški zbornik* (1946). (*Slovenski biografski leksikon IV/1*, ur. Alfonz Gspan, Jože Munda in Fran Petre, Ljubljana: Zadružna gospodarska banka, 1980–1991, str. 266–267.)

zatiranje slovenstva. Pritegnila ga je obravnava koroških Slovencev kot enega sestavnih delov Koroške, brez katerega ta mejna pokrajina ne bi bila takšna, kakršna je. Verjel je v piščevo osebno, duhovno preobrazbo in naklonjenost Slovincem.

Toda Perkonigova ideja nemško-slovenske Koroške je temeljila le na jezikovni dvojnosti in ne na priznavanju obstoja dveh samostojnih narodnih skupnosti. Koroški Slovenci so po njegovem mnenju res sodili na Koroško kot mejno deželo avstrijske države, vendar pa je to umeščal v širši nemški okvir in ni priznaval njene povezanosti z matično domovino. Lojze Ude na to ni bil pozoren.

Koroškega ustvarjalca je cenil kot posrednika že večkrat omenjenih slovenskih del v koroškem, avstrijskem in širšem nemškem prostoru. Sam je v reviji *Novi svet* objavil recenzijo romana *Patrioten* (1950). Upal je v izboljšanje in poglobitev medsebojnih odnosov z Avstrijo, predvsem s pomočjo kulturne izmenjave, ki naj zajema posredovanje del avstrijskih avtorjev v slovenskem prostoru in obratno. Le-ta naj razkrijejo kulturne, socialne, politične in nacionalne poglede posamezne narodnosti. V dokaz Udetovega prizadevanja za propagiranje Perkonigovega dela je še 27. februarja 1954 v *Slovenskem poročevalcu* objavljen tekst, ki poroča o izdaji nemških prevodov že večkrat omenjenih slovenskih proznih del.

Podroben pregled pisemske korespondence kaže, da se je večina Slovencev navduševala nad prevodnim deležem slovenskih avtorjev v nemščino, ki so ga pripisovali samo J. F. Perkonigu ter ga razumeli kot spravo s slovenstvom, in hkrati postavlja pod vprašaj njegove prevajalske zasluge in vlogo pri posredovanju del Cankarja, Milčinskega, Tavčarja in Kranjca nemškemu bralstvu. Očitno je, da velik del zaslug za kulturno posredništvo pripada prav Kraljevi, ki je bila prevajalka in mentorica v enem. Slovenski dopisovalci so bili koroškemu pisatelju naklonjeni in so opravili posredniško vlogo za njegovo pisateljsko delo tako s prevodom (Rok Arih) kot pripravo radijske oddaje, v svojo sredino so ga večkrat sprejeli kot častnega gosta. Njegovo kulturno posredništvo je skromnejše oziroma povsem neizpolnjeno (kot npr. posredovanje pri založbah).

9 Perkonigova prevodna politika in esej »Geist gegen Ungeist«²⁴

Namen pričujočega poglavja je podpreti na osnovi pisemske korespondence dobreno ugotovitev, da prevodov v nemščino ne gre tolmačiti le kot sprave s Slovenci, pač pa jih je potrebno razumeti v okviru Perkonigove prevodne politike. Josef Friedrich Perkonig je bil urednik knjižne zbirke »Europäische Dichtung aus dem Südosten«, ki je eden njegovih pomembnejših, a le delno uspehlih projektov. Nameraval je poskrbeti za izdaje nemških prevodov slovenske literature, kar mu je uspelo, ter jih obogatiti s prevodi literarnih del ostalih južnih Slovanov. Trdil je, da so v srednjeevropskem prostoru premalo poznani in da imajo prav tako »pravico do glasu«. Vendar zato še ni bil pripravljen seznanjati nemške publike s katerimkoli slovenskim delom. Menil je, da kulturnoposredniške vloge ne morejo opravljati t. i. provincialna, drugorazredna, temveč

²⁴ Iz spremne besede k prevodu Cankarjevih *Zgodb iz doline Šentflorjanske* (*Spuk in Florianital*, 1947). Tekst je bil objavljen v *Die Neue Zeit* (18. april 1948).

ambiciozna besedila, ki segajo po svoji vsebini in ideji čez nacionalne meje kot nosilci brezčasnih in občečloveških vrednot. S tem je posredno zanikal svoje literarno delo, ki gotovo sodi v t. i. domačijsko ali pokrajinsko, na folkloristiko oprto literaturo in le redko presega deželne in nacionalne meje. Prevajanje mu je pomenilo predvsem preizkus zmožnosti in bogatenje izrazne podobe ciljnega jezika (v našem primeru nemščine). Kot njegovi vlogi je izpostavil še širjenje znanja o svetovni literaturi in seznanjanje s posameznimi nacionalnimi literaturami. Upoštevajoč esej »Geist gegen Ungeist« pri-
demo do spoznanja, da prevodi slovenskih literarnih del v nemščino niso le izraz avtorjevega spoznanja o vrednosti slovenskega jezika in literature, ampak tudi sestavni del prevajalske strategije.

10 Korespondenca (Sch. 27)

Herta Arko, pismo Josefu Friedrichu Perkonigu, Ljubljana, 15. maj 1930, štiri strani; 24. junij 1930, dve strani; Celovec, 1. julij 1946, dve strani; 9. avgust 1946, dve strani; 21. avgust 1946, dve strani; 12. oktober 1946, štiri strani; 6. november 1946, pet strani.

Alojzij Benkovič, pismo Josefu Friedrichu Perkonigu, Maribor, 28. junij 1931, dve strani.

France Bevk, pismo Josefu Friedrichu Perkonigu, Ljubljana, 22. september 1952, ena stran; 8. december 1952, ena stran; 13. junij 1953, ena stran; 2. julij 1953, ena stran; 3. februar 1954, ena stran.

Drago Druškovič, pismo Josefu Friedrichu Perkonigu, Ljubljana, 9. september 1954, dve strani; 21. marec 1957, dve strani; 10. maj 1957, dve strani; 26. junij 1957, tri strani; 10. oktober 1958, dve strani.

Vlado Habjan, pismo Josefu Friedrichu Perkonigu, Ljubljana, 18. januar 1955, ena stran.

Ivan Mrak, pismo Josefu Friedrichu Perkonigu, Ljubljana, 6. november 1950, ena stran.

Josef Friedrich Perkonig, pismo Dragu Druškoviču, Celovec, 15. november 1950, ena stran; 1. september 1954, ena stran; 14. oktober 1954, dve strani; 3. januar 1955, ena stran; 14. januar 1957, dve strani; 22. maj 1957, ena stran; 1. december 1957, dve strani; 27. december 1957, ena stran; 18. junij 1958, ena stran.

Josef Friedrich Perkonig, pismo Lojzetu Udetu, Celovec, 16. februar 1954, štiri strani; 27. oktober 1956, štiri strani, 12. november 1956, dve strani.

Anton Svetina, pismo Josefu Friedrichu Perkonigu, Ljubljana, 1. januar 1952, ena stran; 16. november 1952, dve strani.

Silvester Škerl, pismo Josefu Friedrichu Perkonigu, Ljubljana, 8. julij 1933, dve strani; 7. avgust 1933, dve strani; 27. april 1934, dve strani; 15. maj 1934, dve strani.

Lojze Ude, pismo Josefu Friedrichu Perkonigu, Ljubljana, 13. januar 1951, dve strani; 4. april 1951, dve strani; 6. februar 1952, dve strani; 27. junij 1952, ena stran; 4. september 1952, ena stran; 14. januar 1953, ena stran; 30. januar 1953, ena stran; 23. marec 1953, ena stran; 15. marec 1954, dve strani; 4. avgust 1954, ena stran; 11. oktober 1956, dve strani; 7. november 1956, ena stran; 26. april 1957, ena stran.

LITERATURA

- Klaus AMANN, 1992: *Die Dichter und die Politik: Essays zur österreichischen Literatur nach 1918*. Wien/Dunaj: Edition Falter.
- Drago DRUŠKOVIČ, 1970: Različnost dveh pisateljskih sporočil. *Koroški plebiscit* (uredili Janko PLETERSKI, Lojze UDE, Tone ZORN). Ljubljana: Slovenska matica. 437–506.
- Druškovič DRAGO, 1995: Razmisleki o estetiki recepcije. *Koroški vestnik XXIX//2*. 53–57.
- Karl MARKUS GAUSS, 1992: *Tinte ist bitter: literarische Porträts aus Barbaropa*. Klagenfurt/Celovec, Salzburg: Wieser.
- Miran HLADNIK, 1998: Regionalizem in slovenska književnost. *Zbornik predavan, XXXIV. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, 29. 6. –18. 7. 1998. Ljubljana : Seminar slovenskega jezika, literature in kulture pri Centru za slovenščino kot drugi/tuji jezik, Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete. 103–114.
- Lojze UDE, 1976: *Koroško vprašanje*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

SUMMARY

Fifty-two letters were relevant for the analysis of Perkonig's role in cultural mediation and of the connections between him and some of the Slovene intellectual elite. The material shows that the Carinthian author came in contact with Slovene cultural workers through his translation work, i.e., the cooperation with Herta Arko (Kralj), with whom he parallelly translated works by Ivan Cankar, Ivan Tavčar, Miško Kranjec, and Fran Milčinski. The correspondence led to the exchange of books. Slovene authors kept Perkonig informed about their plans and sent him their manuscripts or publications of their works and works of authors in which they assumed Perkonig might have been interested.

A detailed examination of the epistolary correspondence shows that most of Slovenes were enthusiastic about the translation of Slovene authors into German, that they attributed this translation work entirely to J. F. Perkonig, and understood it as reconciliation with Slovenes. At the same time, the analysis questions his translation merits and his role in the transmittal of works by Cankar, Milčinski, Tavčar, and Kranjec to the German readership. It is obvious that a lot of credit for cultural mediation goes to H. Kralj, who was both a translator and a mentor. Slovene correspondents were favorably disposed towards the Carinthian author: they transmitted his work to Slovene readers through translation (Rok Arih) and a radio broadcast and several times they hosted him as their guest of honor. On the other hand, Perkonig's cultural mediation is less significant or even entirely lacking (e.g., networking at publishers). Josef Friedrich Perkonig was the editor of the book series *Europäische Dichtung aus dem Südosten*, which is one of his more significant, but only partially successful projects. He intended to secure the publication of German translations of Slovene literature, which he successfully did, and also to broaden the project with translations of literary works by other South Slavs. He claimed that they were not sufficiently known in Central Europe and that they also had »the right to their voice«.